

زیارت، ارتباطی که خیال متصل و منفصل رقم می‌خورد

عضو هیئت علمی دانشگاه علوم اسلامی رضوی گفت: اگر بپذیریم که زیارت شکلی از ارتباطات است،

عضو هیئت علمی دانشگاه علوم اسلامی رضوی گفت: اگر بپذیریم که زیارت شکلی از ارتباطات است، آن زمان ارتباطات و گفت و گو را مورد توجه قرار داده ایم که به نظر می‌رسد ارتباطات پیوند ناگسستنی با مفهوم گفت و گو دارد.

زائر زیارتیه گزارش یکنا از خراسان رضوی، محمدرضا قائمی نیک، عضو هیئت علمی دانشگاه علوم اسلامی رضوی، در سلسله سخنرانی‌های علمی با محوریت «الهیات زیارت و علوم اجتماعی» که شامگاه ۲۵ تیرماه، به صورت مجازی برگزار شد، در خصوص جایگاه خیال متصل و منفصل در ارتباطات زیارت در تفکر شیعی، اظهار کرد: نظریه‌هایی که در حوزه ارتباطات وجود دارد، مانند گفت و گو به شدت مورد توجه نظریه پردازان این حوزه نیز قرار گرفته و به این دلیل اولین مسئله‌ای که به نظر می‌رسید می‌توان به آن توجه کرد، گفت و گو بود.

وی در پاسخ به این پرسش مبنی بر اینکه آیا می‌توانیم زیارت را به مثابه نوعی از ارتباطات بدانیم، افزود: یک فرد، زمانی که زیارت می‌کند، نوعی از ارتباطات شکل می‌گیرد و اگر این زیارت به صورت جمعی اتفاق بیافتد، قطعاً شکل دیگری از ارتباطات به وجود می‌آید.

عضو هیئت علمی دانشگاه علوم اسلامی رضوی تصریح کرد: اگر بپذیریم که زیارت شکلی از ارتباطات است، آن زمان ارتباطات و گفت و گو را مورد توجه قرار داده ایم که به نظر می‌رسد ارتباطات پیوند ناگسستنی با مفهوم گفت و گو دارد. زیارت به معنای نوعی ارتباط است و تعاریفی که از زیارت مطرح می‌شود به اصل ارتباط در زیارت توجه می‌کند، اما تفاوت تعاریف در نوع ارتباط زائر و مزور است که اشکال مختلفی پیدا می‌کند.

قائمی نیک با بیان اینکه اصل ارتباط کم و بیش در اغلب این تعاریف دیده می‌شود، افزود: اگر معنای عام از گفت و گو را داشته باشیم، صرف گفت و گو به معنای تبادل الفاظ مدنظر ما نیست، بلکه باید معنای بهتری از گفت و گو مورد توجه ما نیز قرار گیرد.

وی ادامه داد: اینجاست که ارتباط قلبی یا کلامی میان زائر و مزور اتفاق می‌افتد و ما باز هم با عنصر گفت و گو سروکار داریم. حتی اگر این ارتباط معنای گفت و گو را از الفاظ زبانی که از دهان خارج می‌شود بحث کنیم احتمالاً در هر نظریه ارتباطی و بالطبع آن موضوع زیارت با گفت و گو همراه خواهد بود. بازیابی تخیل هرمنوتیک در حکمت اسلامی

عضو هیئت علمی دانشگاه علوم اسلامی رضوی افزود: برای اینکه گفت و گو را به مثابه یک فهم متوجه شویم دارای سیری است که در دوره روشنگری، فهمی از سوژه شکل می‌گیرد که معرفت و علم را به نحو پیشینی در ارتباط با جهان بیرون از سوژه نیز توضیح می‌دهد. این نوع نگاه که در دوره روشنگری سبقه دارد بعدها توسط چندین جریان مورد نقد قرار گرفت تا سوژه بتواند به نحو خودبنیاد به معرفت مطلق برسد نیز مورد نقد جریان‌های مختلف قرار گرفت.

قائمی نیک در خصوص ماهیت تخیل در هرمنوتیک معاصر، بیان کرد: تحلیل هایدگر و ریکور از تخیل در نسبت با کانت نشان می‌دهد که تخیل در دوره معاصر، هیچ‌ما بازای متعالی و مرتبط با مابعدالطبیعه ندارد و حداکثر به عنوان تخیل تولیدگر یا بازسازنده قابل تفسیر است. اگر این نوع از تخیل را در حکمت اسلامی بازیابی کنیم، ناگزیر باید به تخیل متصل دست یابیم.

وی درخصوص زیارت زائر و مزور در خیال منفصل-متصل اظهار کرد: اگر زیارت را حضور زائر عندالمرور بدانیم، معنای حضور مستلزم توجه به ابعاد فرامادی است. این ابعاد فرامادی در عالم مثال و تخیل در ارتباط با عالم محسوس رقم می‌خورد.

عضو هیئت علمی دانشگاه علوم اسلامی رضوی در پایان گفت: با این حال عالم محسوس در تفکر شیعی، میان عالم معقول و عالم محسوس قرار دارد و نازل منزله معقولات در عالم تخیل حضور دارد. بنابراین می‌توان اصل زیارت را به مثابه ارتباطی دانست که خیال متصل و منفصل رقم می‌خورد و از این حیث، یک نظریه ارتباطی مبتنی بر نگاه شیعی می‌تواند صورت بندی شود که از یک سو، عنصر تخیل، زبان مندی، گفت و گو و فهم را دربردارد و از سوی دیگر گرفتار معضلات نسبی گرایبی هرمنوتیکی نمی‌شود.